

รายงานการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูในศตวรรษที่ 21: กรณีศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภินันท์พร สถิตยภัคกุล
อาจารย์ ดร. อารี สาริปา
อาจารย์กฤษมา ใจสบาย
อาจารย์สุนีดี ภูจิราฐานันท์
อาจารย์แก้วใจ สุวรรณเวช
อาจารย์กมลทิพย์ ธรรมกীরติ
อาจารย์กัลยกร อนุฤทธิ์
อาจารย์อลิสสา ตลิ่งผล
อาจารย์ธารหทัย มาลาเวช
อาจารย์อรดา โอภาสรัตนากร
อาจารย์สุขุมล จันทวี

งานวิจัยนี้ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2555

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การวิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูในศตวรรษที่ 21: กรณีศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เป็นความร่วมมือระหว่างคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาซึ่งได้ให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน

การวิจัยเรื่องนี้มีที่มาจากสภาพปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาที่ยังไม่เป็นที่พอใจ ในท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีสารสนเทศโดยเฉพาะความต้องการกำลังคนในศตวรรษที่ 21 ที่คาดหวังคนที่มีความรู้ ความเข้าใจ มีคุณลักษณะและทักษะที่ต่างออกไปจากเดิม ครูเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างคนที่พึงประสงค์ของสังคมได้ แต่สังคมยังไม่เชื่อมั่นในความรู้ความสามารถ ทักษะและคุณลักษณะของครูในปัจจุบันโดยเฉพาะครูที่เพิ่งจบใหม่ว่าสถาบันผลิตครูจะสามารถสร้างครูที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะและคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการได้

การวิจัยครั้งนี้จึงทำการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูในศตวรรษที่ 21 และทดลองนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อเป็นแนวทางและข้อเสนอเชิงนโยบายในการผลิตครูที่เหมาะสมในศตวรรษที่ 21 โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาบริบทและองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตครูในปัจจุบันและในอนาคต
2. เพื่อวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูในศตวรรษที่ 21
3. เพื่อประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรการผลิตครูในศตวรรษที่ 21 ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
4. เพื่อถอดบทเรียนการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูในศตวรรษที่ 21 ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย แบ่งเป็นสองกลุ่ม กลุ่มแรกเป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์หลักสูตร จำนวน 5 คน และผู้ร่วมกระบวนการวิจัย เป็นนักวิจัยในโครงการ จำนวน 11 คน ในจำนวนนี้รวมนักวิจัยที่เป็นอาจารย์ผู้ทดลองใช้หลักสูตรในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป 1 คน หมวดวิชาเฉพาะ/วิชาเอก 2 คน และอาจารย์ผู้สอนหมวดวิชาเฉพาะ/วิชาชีพครู 1 คน และกลุ่มที่สองเป็นประชากรในการทดลองใช้หลักสูตร ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 และ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 6 ห้องเรียน ประกอบด้วย นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา จำนวน 2 ห้องเรียน สาขาคณิตศาสตร์ 2 ห้องเรียน และสาขาการศึกษาปฐมวัย จำนวน 2 ห้องเรียน

กระบวนการวิจัย ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ชั้น R1: ชั้นศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการผลิตครู 2) ชั้น D1: ชั้นยกร่างหลักสูตร 3) ชั้น R2: ชั้นทดลองใช้หลักสูตร และ 4) ชั้น

D2: ชั้นปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรและจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการผลิตครูในศตวรรษที่ 21 เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แผนบริหารการสอน 4 รายวิชา รายวิชาละ 10 แผน แบบประเมินคุณลักษณะผู้เรียนตามกรอบแนวคิดของหลักสูตรการผลิตครูในศตวรรษที่ 21 แบบประเมินแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนรู้ในรายวิชา แนวคำถามการสนทนากลุ่มผู้สอน และแบบสอบถามประสิทธิภาพการทดลองใช้หลักสูตร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าดัชนี IOC ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่ ร้อยละ ค่าร้อยละการเปลี่ยนแปลง และเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาริบทและองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตครูในปัจจุบันและในอนาคต พบว่ามีบริบทและองค์ความรู้ที่สำคัญต้องนำมาพิจารณาในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูในศตวรรษที่ 21 สรุปได้ดังนี้

1.1 หลักสูตรการผลิตครูในปัจจุบัน พบว่า อยู่ภายใต้เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรและกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาสาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ (มคอ.1) ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ซึ่งกำหนดให้บัณฑิตที่จะไปเป็นครูมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งต้องมีสมรรถนะตามข้อบังคับของคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ ประกอบด้วย มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงาน และจรรยาบรรณของวิชาชีพ มีโครงสร้างของหลักสูตรตามที่ สกอ. กำหนด คือ มีหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 160 หน่วยกิต แบ่งเป็น หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต หมวดวิชาเฉพาะด้าน ไม่น้อยกว่า 124 หน่วยกิต ประกอบด้วย วิชาชีพครู ไม่น้อยกว่า 46 หน่วยกิต (รวมประสบการณ์ภาคสนามหรือการปฏิบัติการสอนในวิชาเอก ในระยะสองภาคการศึกษา ปกติ ไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต) และวิชาเอก ไม่น้อยกว่า 78 หน่วยกิต และหมวดวิชาเลือกเสรี ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต ซึ่งสอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรของคุรุสภา ยกเว้นหน่วยกิตในวิชาชีพครูที่คุรุสภากำหนดคือ ต้องไม่น้อยกว่า 50 หน่วยกิต

1.2 สภาพสังคมและความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ทั้งระดับโลกและประเทศไทย พบว่า สังคมระดับโลกจะมีความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้น เร็วขึ้น เป็นสังคมฐานความรู้ และฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ หลายประเทศจะรวมตัว มีความร่วมมือกันมากขึ้น เกิดสังคมพหุวัฒนธรรม ขณะเดียวกันสภาพแวดล้อมทั่วโลกมีสภาพเสื่อมโทรมมากขึ้น มีความเสี่ยงต่อความอยู่รอดปลอดภัย ความไม่เข้าใจกัน และก่ออาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น

สภาพสังคมประเทศไทยในอนาคตที่พึงประสงค์ ได้แก่ ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมปลอดภัย ประเทศมีความสามารถในการแข่งขัน มีการปลูกจิตสำนึกและตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและพลังงานผ่านกระบวนการเรียนรู้ทั้งในระบบ นอก ระบบ และตามอัธยาศัย ทำให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางพลังงานในภูมิภาค เกิดการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้เพิ่มพูนความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ก่อให้เกิดนวัตกรรมมากขึ้น การลงทุนด้านคุณภาพ การศึกษามากขึ้น ส่งผลให้ให้สังคมไทยเป็นสังคมภูมิปัญญา ในทางกลับกันประเทศไทยอาจมีสภาพที่ไม่พึงประสงค์ที่ตรงข้ามกับอนาคตที่พึงประสงค์ได้เช่นกัน

1.3 คุณลักษณะและทักษะของคนในศตวรรษที่ 21 พบว่า มีการกำหนดคุณลักษณะและทักษะของผู้คนในสังคมยุคศตวรรษที่ 21 ที่เป็นตัวร่วมหลัก ได้แก่ 1) ทักษะการคิด ทั้งการคิดสร้างสรรค์ (Creativity) การคิดแก้ปัญหา (Problem solving) และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) 2) ทักษะการสื่อสาร (Communication) อย่างน้อยสองภาษาขึ้นไป 3) ทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม 4) ทักษะการทำงานเป็นทีม 5) ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากนี้ยังมีภาระบุถึงคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง (learning how to learn, leaning how to be, and learning how to live together) ด้วย

1.4 แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของครู หลักสูตรและการเรียนการสอนในอนาคต พบว่า มีแนวคิดที่สำคัญ ดังนี้

1.4.1 คุณลักษณะของครู พบว่า ผู้ที่จะเป็นครูควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการเรียนรู้ (เป็นคนเก่ง) มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู ครูในอนาคตอาจมีหลากหลายรูปแบบทั้งที่เป็นครูในห้องเรียนและนอกห้องเรียน รวมทั้งต้องมีคุณลักษณะและทักษะในศตวรรษที่ 21 จึงจะออกไปเป็นครูสอนผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้

1.4.2 ลักษณะของหลักสูตรในภาพรวม เป็นหลักสูตรที่มุ่งสร้างอนาคตการศึกษาที่พึงประสงค์ ที่มุ่งพัฒนาปัจเจกบุคคลให้มีความรู้ ทักษะ สติปัญญา ความฉลาดทางอารมณ์ การปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข มุ่งเน้นการพัฒนาまんสมองและสติปัญญาของมนุษย์ควบคู่กับสภาวะแห่งคุณธรรม จริยธรรม ที่มีความสมบูรณ์อย่างเป็นองค์รวม ด้วยกลไกของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนาเป็นฐานในยุคเศรษฐกิจและสังคมฐานความรู้

1.4.3 ลักษณะของหลักสูตรในองค์ประกอบย่อย พบว่า 1) เป้าหมายของหลักสูตรมุ่งสร้างสังคมที่พึงประสงค์ สงบสุข อยู่ร่วมกันอย่างสันติท่ามกลางวัฒนธรรมหรือแนวคิดที่แตกต่าง 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรู้ทั่วไปและความรู้เฉพาะสาขา มีทักษะพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิต และทักษะวิชาชีพ โดยให้คุณธรรมจริยธรรมเป็นตัวกำกับ การเรียนรู้และการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ทั้งในการดำรงชีวิตและการประกอบวิชาชีพ 3) รูปแบบของหลักสูตร เป็นหลักสูตรที่เน้นสมรรถนะ มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และมีความสามารถในวิชาชีพ 4) เนื้อหา

สาระของหลักสูตร ควรมีความรู้อย่างน้อย 2 ด้านคือ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโลกเพื่อการดำรงชีวิตในสังคม และความรู้ในสาขาวิชาเฉพาะที่สอดคล้องกับมาตรฐานสาขาวิชาชีพ 5) กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพิ่มขึ้น เน้นการฝึกปฏิบัติทั้งในสถานการณ์จำลองและสภาพจริง เน้นกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการทำงานของสมอง 6) สื่อการเรียนการสอนมีความหลากหลายและทันสมัย เป็นสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและแหล่งเรียนรู้เสมือน และ 7) การวัดผลประเมินผล ยังคงมีแนวคิดเน้นการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

1.4.4 แนวคิดการผลิตครูในอนาคต พบว่า หลักสูตรการผลิตครูในศตวรรษที่ 21 ควรมีองค์ประกอบดังนี้ *Ethic (Knowledge + Basic Skills + Professional Skills)*
คุณธรรมจริยธรรม (ความรู้ + ทักษะพื้นฐาน + ทักษะวิชาชีพครู)

Ethic (E)	คือ	คุณธรรมจริยธรรมที่ครูในศตวรรษที่ 21 พึงมี ได้แก่ คุณธรรมพื้นฐาน (E1) และคุณธรรมจริยธรรมตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู (E2)
Knowledge (K)	คือ	ความรู้ที่ครูในศตวรรษที่ 21 พึงมี ได้แก่ความรู้ทั่วไป (K1) ความรู้เฉพาะด้าน (K2) และความรู้ในวิชาชีพครู (K3)
Basic Skills (Bs)	คือ	ทักษะพื้นฐานที่คนในศตวรรษที่ 21 ควรมี ได้แก่ ทักษะการคิด (Bs1) ทักษะการสื่อสาร (Bs2) ทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม (Bs3) ทักษะการทำงานเป็นทีม (Bs4) ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Bs5)
Professional Skills	คือ	ทักษะเฉพาะของผู้ที่ประกอบวิชาชีพครู (Ps) โดยนำความรู้ด้านวิชาชีพครูมาฝึกปฏิบัติให้เกิดความเชี่ยวชาญ สามารถนำไปใช้ให้เกิดผลดีต่อผู้เรียน

1.5 ความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรการผลิตครูในปัจจุบันกับแนวคิดการผลิตครูในศตวรรษที่ 21 พบว่า องค์ประกอบของหลักสูตรการผลิตครูในปัจจุบันส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับแนวคิดการผลิตครู ในระดับสอดคล้องน้อย ถึงสอดคล้องมากที่สุด โดยมีความสอดคล้องกับแนวคิดการผลิตครูในอนาคต ตามองค์ประกอบดังนี้ $2E2+E1+Bs3+Bs4$ จะเห็นได้ว่าหลักสูตรการผลิตครูในปัจจุบันเน้นด้านคุณธรรมจริยธรรมตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู คุณธรรมพื้นฐาน ทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม และทักษะการทำงานเป็นทีม สำหรับทักษะการคิด ทักษะการสื่อสาร และทักษะวิชาชีพ ยังเป็นจุดที่ควรนำไปบูรณาการในองค์ประกอบอื่น ๆ ของหลักสูตรเพิ่มขึ้น และควร

เพิ่มความเข้มขององค์ประกอบต่าง ๆ ให้มีความสอดคล้องกับแนวคิดการผลิตครูในอนาคตในระดับปานกลางถึงมากที่สุด

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูในศตวรรษที่ 21

2.1 ผลการยกร่างหลักสูตร พบว่าหลักสูตรการผลิตครูในศตวรรษที่ 21 กำหนดผลการเรียนรู้ ประกอบด้วย E(K+BS+PS) และมีรายละเอียดของหลักสูตรตามกรอบ มคอ.2 ในประเด็นที่สำคัญ คือ

(1) สภาพการณ์ภายนอกหรือการพัฒนาที่จำเป็นต้องนำมาพิจารณาในการวางแผนหลักสูตร โดยคำนึงถึงสถานการณ์และความจำเป็นด้าน สภาพสังคม/เศรษฐกิจ/วัฒนธรรม ที่เปลี่ยนแปลงและส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตร คุณลักษณะของบัณฑิต ให้เป็นไปตาม E (K+BS+PS)

(2) ปรัชญาของหลักสูตร สอดคล้องกับบริบทของสังคมและทักษะที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 มีปรัชญาของหลักสูตร ดังนี้ “สร้างครูคุณภาพในศตวรรษที่ 21 ภายใต้การบูรณาการคุณธรรมจริยธรรม ความรู้ ทักษะพื้นฐาน และทักษะวิชาชีพ”

(3) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะ ดังนี้ 1) มีคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานและตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูในการกำกับการเรียนรู้ ความรู้ ทักษะพื้นฐาน และทักษะวิชาชีพ ตลอดจนการนำไปใช้ประกอบวิชาชีพและการดำรงชีวิตในสังคม 2) มีความรู้ทั่วไปในศตวรรษที่ 21 ความรู้วิชาเอก และความรู้ด้านวิชาชีพครู 3) มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับคนในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะการคิด การสื่อสาร การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม การทำงานเป็นทีม และทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง 4) มีทักษะวิชาชีพครู

(4) โครงสร้างของหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป เพิ่มรายวิชา ปรับชื่อและคำอธิบายรายวิชาให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในศตวรรษที่ 21

(5) กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ ให้เป็นไปตามแนวคิด E (K+Bs+Ps) ได้แก่ ผลการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม ความรู้ ทักษะพื้นฐาน และด้านทักษะวิชาชีพครู

(6) มีกลยุทธ์การสอนที่เน้นการปฏิบัติ การพัฒนาทักษะการคิด ทักษะการสื่อสารด้านภาษาและการใช้สื่อเทคโนโลยี และทักษะวิชาชีพมากขึ้น โดยใช้แนวคิดเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แนวคิดการสอนแบบบูรณาการสาระกับการปฏิบัติ การบูรณาการวิชาการกับคุณธรรม

(7) ปรับแผนที่การกระจายความรับผิดชอบต่อผลการเรียนรู้จากหลักสูตรสู่รายวิชาตามแนวคิด E (K+Bs+Ps)

2.2 ผลการตรวจสอบคุณภาพเชิงทฤษฎีของหลักสูตร พบว่า หลักสูตรการผลิตครูในอนาคตมีคุณภาพด้านความสอดคล้องภายนอกและความสอดคล้องภายในอยู่ในเกณฑ์สูง โดยทุกข้อมีคุณภาพในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ มีค่าดัชนี IOC อยู่ระหว่าง .60-1.00 ส่วนคุณภาพด้านอื่นๆ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด

ผลการวิพากษ์หลักสูตรโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่ามีข้อเสนอแนะให้เพิ่มหน่วยกิต รายวิชาการวัดและประเมินผลให้มากขึ้น การจัดการเรียนการสอนไม่ควรเน้นความจำแต่ควรเน้น ความสามารถวิเคราะห์แนวโน้มของสังคมอนาคตให้กับผู้เรียน เน้นการสอนให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ควรจัดรายวิชาผู้กำกับลูกเสือขั้นต้น เป็นรายวิชาบังคับของหลักสูตร และควรจัดค่ายวิชาชีพครูเพื่อ พัฒนาความสามารถในการเชื่อมโยงองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตรการผลิตครูในศตวรรษที่ 21

3.1 กระบวนการทดลองใช้หลักสูตร พบว่าการทดลองใช้หลักสูตรดำเนินการตาม กระบวนการ PDCA ประกอบด้วย ขั้นตอนเตรียมการ เป็นการเตรียมการด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ด้านผู้สอน สื่อ อุปกรณ์ ทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ เครื่องมือวัดผลและเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอน ดำเนินงาน เป็นการดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรตามแผนและปฏิทินที่กำหนด มีการติดตามผลการ ใช้หลักสูตรโดยทีมนักวิจัย ขั้นประเมินผลการทดลองใช้ เป็นรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และประเมินผล ของหลักสูตรในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ปัญหาในการนำไปใช้ และผลที่เกิด กับผู้เรียน และขั้นสรุปผล ปรับปรุงหลักสูตร เป็นการถอดบทเรียนและนำผลไปใช้ในการปรับหลักสูตร วางแผนการนำหลักสูตรไปใช้ และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการผลิตครูสำหรับศตวรรษที่ 21

3.2 ผลการทดลองใช้หลักสูตร

(1) ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการหลักสูตรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณารายด้าน ด้านกระบวนการทดลองใช้หลักสูตร อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาเรียงจาก ค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยคือ คือด้านความพร้อมของผู้สอน และด้านคุณภาพการจัดปัจจัยสนับสนุน อยู่ ในระดับมาก ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด คือ การพัฒนาตนเองของผู้สอนระหว่างการทำ หลักสูตรไปใช้ ความรู้ความเข้าใจของผู้สอนหลังการนำหลักสูตรไปใช้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน รองลงมาคือ การประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจในการทดลองใช้หลักสูตรชัดเจน และผู้สอนมีส่วนร่วมในการจัดทำ แผนการทดลองใช้หลักสูตร ตามลำดับ

นอกจากนี้ มีความคิดเห็นว่าการกระบวนการทดลองใช้ทำให้นักวิจัยและผู้สอนมี ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรมากขึ้น ทุกคนเห็นด้วยกับการกำหนดเป้าหมายของหลักสูตรตาม องค์ประกอบ E(K+B_s+P_s) เนื่องจากเมื่อนำไปใช้สามารถพัฒนาผู้เรียนได้จริง และมีข้อเสนอแนะเพื่อ การปรับปรุงหลักสูตรในด้านคุณลักษณะพิเศษของนักศึกษา กลยุทธ์การเรียนรู้ และการทำแผนที่ กระจายความรับผิดชอบของรายวิชาสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ให้ชัดเจนมากขึ้น

(2) ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน ด้านกลยุทธ์การสอน พบว่า กิจกรรม การเรียนการสอนโดยภาพรวมเน้นการพัฒนาผู้เรียน ด้านทักษะการคิด มากที่สุด รองลงมา คือ ด้าน ความรู้วิชาเอก ทักษะการสื่อสาร ความรู้ในวิชาชีพครู ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้านคุณธรรม พื้นฐาน ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ความรู้ทั่วไป และ

คุณธรรมจริยธรรมตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ตามลำดับ โดยกิจกรรมในหมวดวิชาเฉพาะ/ วิชาชีพครู (หลักการจัดการเรียนรู้) ครอบคลุมการพัฒนาผู้เรียนตามกรอบของหลักสูตรมากที่สุด รองลงมาคือ หมวดวิชาศึกษาทั่วไป (เศรษฐกิจพอเพียง) และหมวดวิชาเฉพาะ/ วิชาเอก (ภาษาอังกฤษสำหรับครู คณิตศาสตร์ และประวัติศาสตร์ไทย ตามลำดับ)

สำหรับความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการเรียนในรายวิชาตามแบบประเมินของ มหาวิทยาลัย ทุกรายวิชาอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนการสอน บุคลิกภาพของผู้สอน และมีข้อเสนอแนะให้มีการจัดการเรียนการสอนในลักษณะนี้ต่อไป ควรปรับปรุงเรื่องสถานที่เรียน สื่อเทคโนโลยี เป็นต้น

(3) ประสิทธิภาพของผู้เรียน พบว่า โดยภาพรวมหลังทดลองใช้หลักสูตร ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยด้านคุณธรรมพื้นฐาน สูงสุด รองลงมาคือ ด้านทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ทักษะการทำงานเป็นทีม คุณธรรมจริยธรรมตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทักษะการสื่อสาร ความรู้วิชาชีพครู ความรู้ทั่วไป ทักษะวิชาชีพ และทักษะการคิด ตามลำดับ

การเปลี่ยนแปลงหลังทดลองใช้หลักสูตรโดยภาพรวม พบว่า ในรายวิชาหมวดศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ/วิชาเอก (ประวัติศาสตร์ไทย และภาษาอังกฤษสำหรับครูคณิตศาสตร์) และ หมวดวิชาเฉพาะ/ วิชาชีพครู (หลักการจัดการเรียนรู้) อยู่ในระดับปานกลาง ระดับน้อย และระดับปานกลาง ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาประสิทธิผลของผู้เรียนจำแนกตามหมวดวิชาและรายคุณลักษณะ/ ทักษะ พบว่า ผู้เรียนได้รับการพัฒนาคุณลักษณะ/ทักษะต่าง ๆ ครบถ้วน แต่ที่เกิดผลการพัฒนามากที่สุด ห้าอันดับแรก ดังนี้ ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป คือ ด้าน Bs4 Bs3 Ps Bs5 K3 หมวดวิชาเฉพาะ/วิชาเอก คือด้าน E2 K3 Bs4 Ps Bs5 และ K3 Ps Bs2 Bs1 Bs5 ส่วนหมวดวิชาเฉพาะ/วิชาชีพครู คือด้าน Ps K3 Bs1 Bs2 K1 ตามลำดับ

4. ผลการถอดบทเรียนการทดลองใช้หลักสูตรการผลิตครูในศตวรรษที่ 21

4.1 ปัจจัยเอื้อต่อความสำเร็จในการทดลองใช้หลักสูตร พบว่าเป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจของผู้สอนเกี่ยวกับหลักสูตร การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ทักษะการจัดการเรียนรู้ เจตคติและความมุ่งมั่นของผู้สอน การวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับหลักสูตร

4.2 ปัญหาและอุปสรรคในการทดลองใช้หลักสูตร พบว่าเป็นปัจจัยเกี่ยวกับ เวลาที่ใช้ในกระบวนการเตรียมการทดลองใช้หลักสูตร การนิเทศ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ภาระงานประจำ อาจารย์ผู้สอนและนักวิจัย ความพร้อมและความเหมาะสมของห้องเรียนกับจำนวนผู้เรียน และ อุปกรณ์ด้านเทคโนโลยี ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามแผนบริหารการสอน และบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

4.3 การเรียนรู้ของผู้ร่วมกระบวนการวิจัย พบว่าผู้ร่วมกระบวนการวิจัยมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มากขึ้น มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนานักศึกษาให้มีคุณลักษณะครูและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีความสามารถและทักษะในการออกแบบการจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อ และการวัดประเมินผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการผลิตครูในอนาคต

4.4 ข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับการผลิตครูในศตวรรษที่ 21

4.4.1 การกำหนดกรอบมาตรฐานของหลักสูตรการผลิตครู: หน่วยงานระดับนโยบายควรศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครูเพื่อกำหนดแนวทางการผลิตครูทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่เหมาะสม เร่งทบทวนมาตรฐานการผลิตบัณฑิตครูของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันโดยสอดคล้องกับความต้องการครูในศตวรรษที่ 21 สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับต่างประเทศ ในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการผลิตครูเพื่อการผลิตครูที่ได้มาตรฐานสากล และสามารถเทียบเคียงไปประกอบวิชาชีพครูระหว่างประเทศได้

4.4.2 การปรับปรุงหลักสูตรการผลิตครูและการนำหลักสูตรไปใช้: กำหนดมาตรการเร่งรัด สนับสนุนให้สถาบันฝ่ายผลิตตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรการผลิตครูที่สอดคล้องกับสภาพสังคมในศตวรรษที่ 21 โดยมีกระบวนการพัฒนา/ปรับปรุง รับผิดชอบต่อ รับทราบ และรับรองหลักสูตรที่ชัดเจน เป็นระบบ ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน

สถาบันฝ่ายผลิตควรทำการประเมินหลักสูตรการผลิตครูของสถาบันอย่างเป็นระบบ จัดทำแผนการบริหารจัดการหลักสูตรและติดตามการนำหลักสูตรไปใช้ จัดบ่งชี้สนับสนุนการนำหลักสูตรไปใช้อย่างเพียงพอและเหมาะสม กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของการนำหลักสูตรไปใช้ ที่สอดคล้องกับคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21

สถาบันฝ่ายผลิตควรร่วมมือกับหน่วยงานผู้ใช้ครู และหน่วยงานสนับสนุนอื่น ๆ พัฒนาหลักสูตรการผลิตครู การบริหารจัดการหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และการพัฒนานักศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิตครูให้มีคุณลักษณะเป็นคนดี ครูดีในสังคมแห่งศตวรรษที่ 21 ประสานความกับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้และฝึกทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มากขึ้น

4.4.3 การพัฒนาบุคลากรของสถาบันฝ่ายผลิตและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง: สถาบันอุดมศึกษาควรกำหนดแผนระยะยาว และระยะเร่งด่วนในการพัฒนาบุคลากรทุกระดับของสถาบันให้มีศักยภาพ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และองค์กรที่เป็นเลิศในการผลิตและพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 เร่งรัดพัฒนาผู้บริหาร อาจารย์และบุคลากรทุกระดับให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะและเจตคติที่สอดคล้องกับคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 สร้างความร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับประเทศและนานาชาติในการศึกษา

ค้นคว้าวิจัย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 เพื่อขยายองค์ความรู้และสร้างมาตรฐานการผลิตครูในระดับสากล

สถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานผู้ใช้ครูควรร่วมมือกันจัดทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาครูประจำการ และบุคลากรทางการศึกษาตามกรอบแนวคิดคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 รวมทั้งการติดตามพัฒนาเครือข่ายศิษย์เก่าให้มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับการเป็นครูในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ผู้นำผลการวิจัยไปใช้ควรศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะและทักษะในศตวรรษที่ 21 ให้เข้าใจอย่างชัดเจน เพื่อจะได้เชื่อมโยงสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1.2 ผู้นำผลการวิจัยไปใช้ ควรศึกษาทำความเข้าใจรายละเอียดของหลักสูตร (มคอ.2) ในองค์ประกอบต่าง ๆ ให้ชัดเจน โดยเฉพาะ ที่มาและความสำคัญ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ โครงสร้างของหลักสูตร ผลลัพธ์การเรียนรู้ กลยุทธ์การสอน และการประเมินผล เพื่อให้มองเห็นภาพความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร และสามารถนำหลักสูตรไปใช้พัฒนาผู้เรียนให้เกิดประสิทธิผลตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรอย่างแท้จริง

1.3 การทำความเข้าใจ การเตรียมด้านการบริหารจัดการหลักสูตรเป็นสิ่งจำเป็น และส่งผลการทดลองใช้หลักสูตรโดยตรง รวมทั้งการวางแผนจัดทำเครื่องมือการวัดและประเมินผลตามกรอบแนวคิดของหลักสูตรที่มีจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนด้าน E (K+Bs+Ps)

1.4 ในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการผลิตครู ผู้สอนควรปรับกลยุทธ์การสอน การวัดประเมินผล เพื่อส่งเสริมทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ให้แก่ผู้เรียน เช่น ด้านคุณธรรม ความรู้ ทักษะพื้นฐาน และทักษะวิชาชีพ อย่างบูรณาการ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การทดลองใช้หลักสูตรในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการนำร่องทดลองใช้หลักสูตรการผลิตครูในศตวรรษที่ 21 ที่พัฒนาขึ้น โดยทดลองใช้เพียงบางรายวิชาในโครงสร้างของหลักสูตร การวิจัยครั้งต่อไปควรทดลองใช้หลักสูตรอย่างน้อยหนึ่งปีการศึกษา ให้ครอบคลุมโครงสร้างของหลักสูตรโดยภาพรวม เพื่อความชัดเจนของผลการเรียนรู้ที่เกิดกับผู้เรียนและคุณภาพของหลักสูตร

2.2 ควรทำการศึกษาความพร้อมของอาจารย์ผู้สอนในคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ หรือจากคณะอื่นที่มีส่วนร่วมในการผลิตครูในศตวรรษที่ 21 และนำผลการวิจัยมาใช้ในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมอาจารย์ให้สามารถจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการผลิตครูในอนาคตได้ โดยใช้การวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้หลักสูตรการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของบุคลากร และบริบทการผลิตครูในปัจจุบันของสถาบันฝ่ายผลิตอย่างแท้จริง

บทคัดย่อ

ชื่องานวิจัย	การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูในศตวรรษที่ 21 กรณีศึกษา: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ระยะเวลา	มิถุนายน 2555 - มีนาคม 2556
ผู้วิจัย	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิสิทธิ์พร สถิตย์ภาศีกุล และคณะ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช :
งบประมาณ	ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2555

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทและองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตครูในปัจจุบันและในอนาคต 2) วิจัยและพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูในศตวรรษที่ 21 ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช 3) ประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรการผลิตครูในศตวรรษที่ 21 ที่ได้พัฒนาขึ้น และ 4) ถอดบทเรียนการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูในศตวรรษที่ 21 ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร 2) ประชากรในการทดลองใช้หลักสูตร ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 และ 2 ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 6 ห้องเรียน กระบวนการวิจัย ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ชั้น R1: ชั้นศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการผลิตครู ชั้น D1: ชั้นยกร่างหลักสูตร ชั้น R2: ชั้นทดลองใช้หลักสูตร และชั้น D2: ชั้นปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรและจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการผลิตครูในศตวรรษที่ 21 โดยทดลองใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นใน 4 รายวิชา ครอบคลุมโครงสร้างของหลักสูตร เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แผนบริหารการสอน รายวิชาละ 10 แผน แบบประเมินคุณลักษณะผู้เรียนตามกรอบแนวคิดของหลักสูตรการผลิตครูในศตวรรษที่ 21 แบบประเมินแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนรู้ในรายวิชา แนวคำถามการสนทนากลุ่มผู้สอน และแบบสอบถามประสิทธิภาพการทดลองใช้หลักสูตร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าดัชนี IOC ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่ ร้อยละ ค่าร้อยละการเปลี่ยนแปลง และเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

ผลการวิจัย พบว่า

1. หลักสูตรการผลิตครูในปัจจุบันอยู่ภายใต้เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรและกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และมาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา ผลการเปรียบเทียบหลักสูตรการผลิตครูปัจจุบันกับแนวคิดการผลิตครูในศตวรรษที่ 21 พบว่าส่วนใหญ่มี

ความสอดคล้องกันในระดับมากที่สุด แต่ยังมีบางส่วนที่สอดคล้องน้อย ซึ่งต้องนำมาปรับปรุงเพิ่มในการพัฒนาหลักสูตร

2. หลักสูตรการผลิตครูในศตวรรษที่ 21 ที่พัฒนาขึ้นมีเป้าหมายและองค์ประกอบที่เอื้อต่อการสร้างครุดี ครูเก่ง ให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ คุณลักษณะและทักษะในศตวรรษที่ 21 ตามที่สังคมคาดหวัง มีรายละเอียดตามองค์ประกอบ E (K+B_s+P_s) โดย E (Ethic) คุณธรรม จริยธรรมพื้นฐานและตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู B_s (Basic Skills) ทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 มี 5 ข้อ K (Knowledge) ความรู้ทั่วไป 8 ข้อ ความรู้เฉพาะด้าน/วิชาเอก ความรู้ในวิชาชีพครู มี 11 ข้อ และ P_s (Professional Skills) ทักษะวิชาชีพครู 8 ข้อ ตามกรอบคุรุสภา องค์ประกอบต่างๆของหลักสูตรเป็นไปตามกรอบ มคอ.2 ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา หลักสูตรผ่านการวิพากษ์โดยผู้ทรงวุฒิ คุณภาพหลักสูตรด้านความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .60-1.00 และคุณภาพด้านอื่นๆ อยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตรการผลิตครูในศตวรรษที่ 21 พบว่า ใช้กระบวนการ PDCA ในการทดลองใช้หลักสูตร มีประสิทธิภาพของการบริหารจัดการหลักสูตรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านกระบวนการทดลองใช้หลักสูตร อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความพร้อมของผู้สอนและด้านคุณภาพการจัดปัจจัยสนับสนุน อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน พบว่า ด้านกลยุทธ์การสอน พบว่า เน้นการพัฒนาผู้เรียน ด้านทักษะการคิด มากที่สุด โดยกิจกรรมในหมวดวิชาเฉพาะ/ วิชาชีพครู (หลักการจัดการเรียนรู้) ครอบคลุมการพัฒนาผู้เรียนตามกรอบของหลักสูตรมากที่สุด สำหรับความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการเรียนในรายวิชา ทุกรายวิชาอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนการสอน บุคลิกภาพของผู้สอน

ประสิทธิผลของผู้เรียนในรายวิชาที่ทำการทดลองโดยภาพรวมผู้เรียนได้รับการพัฒนาคุณลักษณะ/ ทักษะตามกรอบของหลักสูตรทุกด้าน โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนด้านคุณธรรมพื้นฐานมากที่สุด และมีการเปลี่ยนแปลงตามกรอบของหลักสูตรโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง

4. บทเรียนการทดลองใช้หลักสูตรผลิตครูในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ด้านปัจจัยเอื้อต่อความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรค การเรียนรู้ของผู้ร่วมวิจัย และข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการผลิตครูในศตวรรษที่ 21

Abstract

Title: A Research and Development of Teacher Education Curriculum in the 21st Century: A Case Study of Faculty of Education, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University.

Researchers: Assistant Professor Dr. Apinporn Sathitpakeekul, and others.

Duration: June 2012- March 2013.

Research Grant: Office of National Education Council (ONEC)

This research aimed 1) to study current Teacher Education context and knowledge and their future trends, 2) to research and develop the Faculty of Education Nakhon Si Thammarat Rajabhat University's Teacher Education Curriculum in the 21st Century 3) to evaluate the implemented Teacher Education curriculum, and 4) to understand new knowledge learned from the research project.

Two research targeted groups were 1) resourced person, and 2) first and second year students from six classes who studied in the Faculty of Education, during the 2nd semester of the 2012 academic year. The research procedure included 2 phases. Phrase 1 is a curriculum development process, which was done in 2 steps - 1) R1: to study context and knowledge in the Teacher Education curriculum, 2) D1: to develop future Teacher Education curriculum. In Phrase 2, the curriculum was tested with the target groups. The process included 2 steps - 1) R2: to evaluate the developed curriculum implementation, and 2) D2: to revise the developed curriculum and propose policy recommendation. Then, four courses were selected to implement the developed curriculum. To come to results, the researchers developed instruments as follows: ten lesson plans/course, students' self-evaluation form, question guides for lecturers' focus group discussion. For data analysis, IOC indexes, arithmetic mean, standard deviation, frequency, percentage, percentage of change, and content analysis were utilized.

The findings are:

1. The current Teacher Education Curriculum was developed under the Thailand Qualification Framework, Office of Higher Education Commission's Curriculum Standard and Teacher Council's Teacher Professional Standard

Framework. The Teacher Education of the 21st century curriculum will need to prepare qualified and knowledgeable teachers who will be equipped with the 21st century skills. The comparison between the current curriculum and the 21st century's Teacher Education concept showed that most current curriculum elements were compatible with the 21st century curriculum concept at a maximum level. Only a few current concepts were rated at a minimal level.

2. The developed curriculum was designed according to E(K+Bs+Ps). "E" is ethic, which refers to general ethics and Teacher Professional Ethic Code. "K" is Knowledge, which means global knowledge, specific knowledge and teacher profession knowledge. "Bs" refers to Basic skills that composed of five skills for the 21st century. Ps refers to the 8-professional teaching skills. The developed curriculum elements were determined according to Thailand Qualification Framework 2 (the curriculum document). The results of curriculum evaluation by the experts/educators were 1) the IOC scores were between 0.60-1.00 and 2) the arithmetic mean of other quality items were at the highest level.

3. The results of the implemented curriculum were as follows. 1) For the curriculum Management, PDCA cycles were used. In overview, the efficiency of curriculum management was at the high level. 2) Teaching strategies used in overall courses were thinking skills development-based approaches. In the Professional course, Principles of Learning Management, teaching strategies covered the development of curriculum learning outcomes at the maximum level. Also, Students' satisfaction towards the courses was at a highest level. 3) During the try-out courses, students' learned according to the curriculum framework; general ethics had developed at the maximum level. In overall, students' learning outcomes had raised from a low level to a moderate level.

4. The research project has given the researcher and co-researchers' more understanding of problems and difficulties, including factors to the success of the future teacher education and curriculum design and development. With the knowledge learned during the research process, suggestions and recommended policy are proposed.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงด้วยความร่วมมือของหลาย ๆ ฝ่าย ทั้งด้านกำลังกาย กำลังใจ กำลังความคิด การอำนวยความสะดวก และสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานตามโครงการวิจัย และพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูในศตวรรษที่ 21 ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราชในครั้งนี้

คณะวิจัยขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการผลิตพัฒนาครูทุกท่านที่ได้ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตร และการดำเนินงานตามโครงการวิจัย ทำให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความสมบูรณ์ สอดคล้องกับบริบทของสังคมมากขึ้น

ขอขอบคุณผู้ร่วมกระบวนการวิจัยทุกท่าน ทั้งในฐานะที่เป็นนักวิจัยและผู้สอนในการทดลองใช้หลักสูตร โดยเฉพาะหลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรคณิตศาสตร์ และกลุ่มศาสตร์วิชาชีพครู ที่ได้ให้ความร่วมมือในการทดลองใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นใหม่นี้ และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้ข้อสังเกต และเสนอแนะจากการทดลองใช้หลักสูตรเพื่อนำไปปรับปรุงการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรต่อไป

ขอขอบคุณนักศึกษาชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการทดลองใช้หลักสูตร มีความพยายามในการเรียนรู้ตามกรอบแนวคิดของหลักสูตรที่นำไปทดลองใช้

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชที่ได้อนุญาตให้ทีมนักวิจัยได้รับงานวิจัยในโครงการนี้ ขอขอบคุณคณะครุศาสตร์ ที่ได้ให้การสนับสนุนด้านบุคลากร อาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการดำเนินงานตามโครงการวิจัย

ขอขอบคุณกัลยาณมิตรผู้รับผิดชอบโครงการวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่น เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต และจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่ทำให้ทีมนักวิจัยได้มีโอกาสร่วมเรียนรู้ซึ่งกันและกัน รวมทั้งเกิดแนวคิดในการพัฒนางานตามโครงการวิจัย

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาผู้สนับสนุนงบประมาณวิจัย ที่ได้ให้โอกาสกับบุคลากรของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชได้เข้าร่วมโครงการ ร่วมเรียนรู้ และมีประสบการณ์ในการผลิตครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ที่ตรงกับภารกิจประจำที่รับผิดชอบ

ทีมนักวิจัย

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

มีนาคม 2556

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร.....	ก
บทคัดย่อ.....	ฎ
ABSTRACT.....	ญ
กิตติกรรมประกาศ.....	ท
สารบัญ.....	ฒ
สารบัญตาราง.....	ด
สารบัญภาพ.....	ถ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
คำถามการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
ประโยชน์ที่จะคาดว่าจะได้รับ.....	12
บทที่ 2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
สภาพการผลิตครูในปัจจุบัน.....	13
สภาพสังคมและผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21.....	26
การผลิตครูในศตวรรษที่ 21.....	35
กระบวนการพัฒนาหลักสูตร.....	44
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	49
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	53
กลุ่มเป้าหมาย.....	53
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	54
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	61
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	62

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1.1	ความสอดคล้องระหว่างคุณลักษณะบัณฑิต คณะครุศาสตร์ กับกรอบมาตรฐาน คุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.....	4
2.1	การจัดการเรียนการสอนแบบเดิมและในศตวรรษที่ 21.....	32
3.1	แผนและปฏิทินการทดลองใช้หลักสูตรการผลิตครูในศตวรรษที่ 21.....	58
3.2	แผนการดำเนินงานตามกระบวนการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการผลิตครู ในศตวรรษที่ 21.....	60
4.1	การเปรียบเทียบองค์ประกอบด้านเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการ ผลิตครูในปัจจุบันกับแนวคิดการผลิตครูในอนาคต E (K+B _s +P _s).....	73
4.2	การเปรียบเทียบองค์ประกอบด้านโครงสร้างของหลักสูตรการผลิตครูในปัจจุบัน กับแนวคิดการผลิตครูในอนาคต E (K+B _s +P _s).....	75
4.3	การเปรียบเทียบองค์ประกอบด้านกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพใน หลักสูตรผลิตครูปัจจุบันกับแนวคิดการผลิตครูในอนาคต E (K+B _s +P _s).....	77
4.4	การเปรียบเทียบองค์ประกอบด้านการพัฒนานักศึกษาในหลักสูตรการผลิตครูใน ปัจจุบันกับแนวคิดการผลิตครูในอนาคต E (K+B _s +P _s).....	79
4.5	สรุประดับความสอดคล้องของหลักสูตรการผลิตครูในปัจจุบันกับแนวคิดการผลิต ครูในอนาคต E (K+B _s +P _s) โดยภาพรวม.....	81
4.6	อันดับความสอดคล้องของหลักสูตรการผลิตครูปัจจุบันกับแนวคิดการผลิตครู ในอนาคต.....	82
4.7	ผลการวิเคราะห์คุณภาพด้านความสอดคล้องของหลักสูตร.....	84
4.8	ผลการวิเคราะห์คุณภาพด้านอื่น ๆ ของหลักสูตร.....	85
4.9	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามตัวแปร.....	87
4.10	ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการหลักสูตรด้านกระบวนการทดลองใช้หลักสูตร การจัดปัจจัยสนับสนุน และความรู้ความสามารถของผู้สอน (N=7).....	88
4.11	ความสอดคล้องของกลยุทธ์/กิจกรรมการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไป (เศรษฐกิจพอเพียง) กับผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกรอบหลักสูตรการผลิตครู ในอนาคต E (K+B _s +P _s) ในการทดลองใช้หลักสูตร.....	90

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.12	ความสอดคล้องของกลยุทธ์/กิจกรรมการเรียนการสอนหมวดวิชาเฉพาะ/ วิชาเอก (ประวัติศาสตร์ไทย) กับผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกรอบหลักสูตรการผลิต ครูในอนาคต E (K+B _s +P _s) ในการทดลองใช้หลักสูตร.....	92
4.13	ความสอดคล้องของกลยุทธ์/กิจกรรมการเรียนการสอนในหมวดวิชาเฉพาะ/ วิชาเอก (ภาษาอังกฤษสำหรับครุคณิตศาสตร์) กับผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกรอบ หลักสูตรการผลิตครูในอนาคต E (K+B _s +P _s) ในการทดลองใช้หลักสูตร.....	94
4.14	ความสอดคล้องของกลยุทธ์/กิจกรรมการเรียนการสอนหมวดวิชาเฉพาะ/ วิชาชีพ ครู (หลักการจัดการเรียนรู้) กับผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกรอบหลักสูตรการผลิตครู ในอนาคต E (K+B _s +P _s) ในการทดลองใช้หลักสูตร.....	96
4.15	สรุปความสอดคล้องของกลยุทธ์/กิจกรรมการเรียนการสอนกับผลลัพธ์การเรียนรู้ ตามกรอบหลักสูตรการผลิตครูในอนาคต E(K+B _s +P _s) ในการทดลองใช้หลักสูตร จำแนกตามโครงสร้างของหลักสูตร.....	98
4.16	ผลการประเมินการเรียนการสอนในรายวิชาตามแบบประเมินของมหาวิทยาลัย ราชภัฏนครศรีธรรมราช.....	100
4.17	ประสิทธิผลของผู้เรียนรายวิชาในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป (เศรษฐกิจพอเพียง).....	102
4.18	ประสิทธิผลของผู้เรียนรายวิชาในหมวดวิชาเฉพาะ/วิชาเอก (ประวัติศาสตร์ไทย).....	104
4.19	ประสิทธิผลของผู้เรียนรายวิชาในหมวดวิชาเฉพาะ/ วิชาเอก (ภาษาอังกฤษสำหรับครุคณิตศาสตร์).....	106
4.20	ประสิทธิผลของผู้เรียนรายวิชาในหมวดวิชาเฉพาะ/วิชาชีพครู (วิชาหลักการจัดการเรียนรู้).....	108
4.21	สรุปอันดับค่าเฉลี่ยคะแนนคุณลักษณะตามแนวคิดการผลิตครูในอนาคต E (K+B _s +P _s) ของผู้เรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตร.....	110
4.22	สรุปอันดับค่าร้อยละการเปลี่ยนแปลงของคุณลักษณะตามแนวคิดการผลิตครู ในอนาคต E (K+B _s +P _s) ของผู้เรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตร.....	112

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	กรอบแนวคิดการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูในศตวรรษที่ 21 ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.....	9
3.1	ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูในศตวรรษที่ 21.....	55